

BRUTTOLISTE. TEMATISERING OG OVERBLIK OVER KULTURMILJØER I LOLLAND KOMMUNE. 15. AUGUST 2016

NR	KULTURMILJØ	TEMA	TID	LANDSKAB	BESKRIVELSE	VÆRDI
1	Halsted Kloster og Landsby	HERRE-GÅRDE		8. Tunneldal-landskabet Ravnsby Bakker og Halsted Ådal. Værdifuldt landskab.	<p>Halsted Baroniet Juellinge, som omfattede herregårdene Halsted Kloster, Haugård og Ørbygård, overgik til fri ejendom i 1921 og året efter fik hovedsædet sit oprindelige navn Halsted Kloster igen. Ved afløsningen blev afgivet jord til en række husmandsudstyknings. Halsted Klosters hovedbygning udgør den vestlige fløj i et trefløjet anlæg bestående af kirken mod nord – eneste bevarede levn fra klosterperioden – en fritliggende fløj fra 1500-tallet mod syd og den nuværende hovedbygning opført 1847-49 mod vest.</p> <p>Ud til landevejen, der løber tæt forbi kirken på nordsiden, ligger en perlerække af funktionærboliger, primært fra 1800-tallet, tilknyttet herregården, der med deres karakteristiske farvesætning udgør et markant indslag i landskabet. Nord for landevejen ligger selve landsbyen Halsted, der har bevaret grundstrukturen i bebyggelsen med et lille antal tilbageværende gårde efter udskiftningen. Landsbyen er siden vokset, og der er kommet skole og alderdomshjem til. I nyere tid er der kommet golfklub og landingsbane til i området, udlagt på dele af hovedgårdsjorderne.</p> <p>Kulturmiljøet indgår i et værdifuldt herregårdslandskab i sammenhæng med bygningernes arkitektur, veje, dyrehave, golfbane, allé- og vejbeplantning. Til sammen danner området et særlig oplevelsesrigt område med mange rekreative interesser. Arealerne omkring Halsted Å var tidligere præget af eng- og søarealer, men hovedparten er nu drænet og opdyrket.</p> <p>Det sammenhængende tunneldalsområde med Halsted Ådal danner et kuperet landskabskompleks af dale og bakker. Den</p>	

					vestlige del af karakterområdet er sparsomt bebygget og består af en langstrakt ådal med flad bund og opdyrkede eller skovbevoksede dalsider, hvorfra der er vidtstrakte udsyn over dette middel- til storskalalandskab.
2	Højbygård	HERRE-GÅRDE		1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab. Værdifuldt landskab.	<p>Højbygårds nyere historie er tæt forbundet med sukkereventyret omkring Holeby og baroniet Sønderkarles engagement i sukkerroedykningen. Fra 1880 blev Højbygård med Sofiehøj og Råhavegård bortforpagtet af baroniet til De danske Sukkerfabrikker og indgik i det industrielle kulturmiljø omkring med først sukker og siden hen frøforædling m.m. I denne forbindelse blev den stadigvæk fungerende flyveplads tæt ved Højbygårds historiske bygningsanlæg anlagt.</p> <p>Højbygårds fredede bygningsmasse består af en række velbevarede bindingsværksbygninger fra 1700-tallet omkring en langstrakt brolagt gårdsplads, der mod syd afgrænses af en nyere staldlænge og mod nord åbnes op mod flyvepladsen flankeret af den toetagers høje magasinbygning.</p> <p>Herregårdslandskabet omkring Rødebro Å syd for Højbygård rummer stor landskabelig værdi på grund af dalområdets tydelige terrænhældninger og herregårdens visuelle sammenknytning via den langstrakte allé med baroniet Sønderkarles hovedsæde på Lungholm. Baroniet Sønderkarle blev afløst i 1925.</p> <p>Kærstrup, Bremersvold, Lungholm og Højbygård danner et større sammenhængende herregårdslandskab. Det adskiller sig fra det omgivende landskab med sine markante hoved-, avlsgårds-, funktionær- og arbejderboliger, alléer, store dyrkningsfelter samt skovområder. Karakteristiske er også de mange husmandskolonier i periferien af herregårdslandskabet. Fra de omgivende veje er der gode</p>

					udsigtsmuligheder til bygninger og jorder.	
3	Knuthenborg	HERRE-GÅRDE		7. Skovlandskab. Værdifuldt landskab	<p>Grevskabet Knuthenborg gennemførte markante forandringer af kulturlandskabet i anden halvdel af 1800-tallet efter engelsk forbillede. Forandringerne affødte ikke blot anlæggelsen af Danmarks største privatejede park omkranset af den 7,2 km lange kampestensmur, men medførte også en fornyelse af grevskabets bygningsmasse i produktionslandskabet omkring hovedsædet. Indenfor murene blev det eksisterende bygningsanlæg nedrevet og i perioden 1864-1872 rejstes en række nye embedsboliger i historicistisk stil med tydelige referencer til engelsk og fransk herregårdsarkitektur. En ny avlsgård og et nyt enkesæde – den nuværende hovedbygning – kom ligeledes til. Planerne for en ny storslået hovedbygning i parkens midte kom aldrig videre end til skrivebordet. I produktionslandskabet blev grevskabets forpagtergårde i samme periode fornyet efter arkitekt F.V. Tvedes tegninger – deriblandt Havlækkegård og Knuthenlund. Karen Knuths Friboliger mellem Maglemer og Hunseby bidrog sammen med en række skovfogedboliger og arbejderhuse ligeledes til at sætte scenen for grevskabet i landskabet. Knuthenborg safaripark åbnede i 1969 med udgangspunkt i det historiske parkanlæg.</p> <p>Knuthenborg indgår i et værdifuldt skovlandskab på Nordlolland. Her ses markante tunger af skovbryn, der giver oplevelse af skiftevis store åbne og små lukkede rum. Knuthenborg udgør et delområde i skovlandskabet, idet det fremstår som et velbevaret herregårdslandskab.</p>	
4	Lungholm	HERRE-GÅRDE		1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab. Værdifuldt	<p>I 1784 blev Lungholm erhvervet af Højbygårds ejer. I 1803 blev herregården hovedsæde i stamhuset Sønderkarle, der i 1819 ophøjedes til baroni af samme navn.</p> <p>Hovedbygningen på Lungholm består af en hovedfløj, opført i 1856 efter tegninger af arkitekt Winstrup, og to skrå</p>	

				<p>landskab.</p> <p>sidefløje der blev rejst ved gårdens anlæggelse i 1639. Hovedbygningen er omkranset af en i dag delvist bevaret voldgrav, hvis irregulære form formentlig er et levn fra en tidligere bebyggelse.</p> <p>Frem til 1922 var hovedbygningen mod syd flankeret af et stort trefløjet avlsanlæg ligeledes opført i 1639. Efter en brand blev avlsgården flyttet til den nuværende placering mod vest. I muren mod vejen indgår endnu rester af de tidligere avlsbygninger.</p> <p>Lungholm ligger i dag omgivet af skovbeplantning midt i det åbne og flade sydllandske landskab.</p> <p>Lungholms mest markante spor i landskabet findes i det store inddæmningsområde ved Saxfjed mod syd. Her rejstes med midler fra baroniet i 1874-79 det 10 km lange dige, der endnu sætter sig tydelige præg på området, og som kastede hen ved 1.800 tdr. nyt land af til baroniet. Frem til midten af 1900-tallet blev der regelmæssigt forsøgt opdyrkning af de sandede jorder uden det store held. Til gengæld kunne området benyttes til rekreative fornøjelser som jagt</p> <p>De endnu eksisterende huse rundt om Lungholm daterer sig fra 1890'erne og frem til 1930'erne. Foruden en række funktionærboliger tæt ved herregården – hvoraf den daværende lensbaronesse var med i udformningen af flere – eksisterer den endnu velbevarede og fredede Tågerup polakkaserne fra 1911, placeret i alléen mellem Lungholm og Højbygård.</p> <p>Kærstrup, Bremersvold, Lungholm og Højbygård danner et større sammenhængende herregårdslandskab. Det adskiller sig fra det omgivende landskab med sine markante hoved-, avlsgårds-, funktionær- og arbejderboliger, alléer, store dyrkningsfelter samt skovområder. Karakteristiske er også</p>	
--	--	--	--	---	--

					de mange husmandskolonier i periferien af herregårdslandskabet. Fra de omgivende veje er der gode udsigtsmuligheder til bygninger og jorder.	
5	Christianssæde incl. Savværk og husmandskolonier	HERRE- GÅRDE		7. Skovland- skab. Værdifuldt landskab.	<p>Christianssæde var fra 1729 til 1924 hovedsæde i grevskabet Christianssæde, der ved afløsningen i 1924 bestod af herregårdene Christianssæde, Aalstrup, Skelstofte og Pederstrup. Grevskabet var takket være ejeren, statsminister og landboreformator C.D.F. Reventlow, blandt de første til at ophæve hoveriet i slutningen af 1700-tallet, ligesom udskiftningen tidligt gik i gang her.</p> <p>Den fredede barokhovedbygning (opført 1690, ombygget omkring 1740 og igen i 1878-84) brændte i 1979 og blev delvist genopført i 1986. I dag henligger hovedbygningen som en delvis ruin midt i parken. Frem til 1851 indgik hovedbygningen i et større symmetrisk barokt bygningsanlæg bestående af avlsgård, staldgård og hovedbygning omgivet af voldgrave, samt et større haveanlæg mod nord der løb ud i en kilometerlang haveakse. Tilbage i dag af dette anlæg er bevaret hovedbygningens ydre, voldgraven omkring denne, pladsen hvor barokhaven lå samt ikke mindst den snorlige haveakse mod nord hvorigennem Kristianssædevej i dag løber.</p> <p>Skovområderne mod nord var tidligere kendt for sin enestående samling af århundredgamle egetræer hvoraf flere var landskendte som digteren Jens Baggesens Eg og kæmpeegen Adam.</p> <p>I skoven et stykke nord for hovedbygningen langs Kristianssædevej ligger Kristianssæde Træindustri A/S, Lolland-Falsters eneste tilbageværende godssavværk.</p> <p>I tilknytning til herregårdskulturmiljø findes tre husmandskolonier. Skørringe Skovhuse bestående af 24</p>	

					<p>husmandssteder udstykket i begyndelsen af 1800-tallet lige efter landboreformernes gennemførelse. Kristianssæde husmandskoloni bestående af 10 lodder udstykket i forbindelse med lensaflysningen i 1924 og husmandskolonien i Vester Skørringe, der ligeledes er udstykket fra Christianssæde.</p> <p>Christianssæde indgår i et værdifuldt skovlandskab på Midtjylland. Her ses markante tunger af skovbryn, der giver oplevelse af skiftevis store åbne og små lukkede rum. Christianssæde udgør et delområde i skovlandskabet, idet det fremstår som et velbevaret herregårdslandskab.</p>
6	Øllingsøgård	HERRE-GÅRDE		<p>10. Sydlollands slettelandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Herregårdens bebyggelse har altid ligget på samme sted og kan skriftligt dateres tilbage til 1390. Den nuværende hovedbygning er rejst i 1869 i historicistisk stil. Det store avlsanlæg er kommet til i 1912. I avlsgården ses et godt eksempel på at den karakteristiske tagkonstruktion med trempel, der ikke kun blev anvendt i de mere ydmyge husmandsbebyggelser, men også i store anlæg som her.</p> <p>Øllingsøgård ligger isoleret i landskabet nord for bebyggelsen Græshave. Herregården var i en kort periode fra 1686-1689 i kongehusets eje med henblik på at fungere som hovedsæde i et større kongeligt jagtområde på Sydvestjylland.</p> <p>Omtrent en kilometer øst for Øllingsøgård mødtes oversvømmelserne fra Nakskov og Rødby fjorde på stormflodsnatten i november 1872.</p> <p>Herregårdslandskabet omkring Øllingsøgård adskiller sig fra det generelle slettelandskab. Herregårdslandskabets grænser følger naturlige skel i landskabet i form af vandløb, skov og levende hegn. Landskabet rummer skov og store markfelter, som i 1800-tallet var opdelt i mindre felter og</p>

				<p>afgrænset af levende hegn. Øllingsøgård har velbevaret sin kontinuitet, idet der ikke er foretaget store ændringer i ager, skov, veje og bebyggelse.</p> <p>Nr 7 Fredsholm Hovedbygningen på Fredsholm er tegnet af arkitekt D. Rasmussen og opført i 1917-1918 efter gårdens lille renæssancehovedbygning fra 1632 var brændt. Avlsbygningerne er ligeledes af nyere dato opført efter en brand i 1908.</p> <p>Fredsholms jorder blev udskilt fra naboherregården Rudbjerggård i begyndelsen af 1600-tallet. Fredsholm blev anlagt på en nedlagt landsbys marker. Herregården lå centralt placeret på en halvø ud i Nakskov Fjord med hovedgårdsjorden nord og syd for gården. Fæstegodset lå syd for halvøen.</p> <p>Landskabet omkring Fredsholm ændrede markant karakter i midten af 1800-tallet, da et større inddæmningsarbejde foranlediget af herregårdens ejere igangsattes. Ved inddæmninger kom gården til at ligge midt i et fladt inddæmningslandskab, der også gjorde øen Store Vejleø i vest landfast.</p> <p>Pumpestationerne langs kysten er endnu i dag et markant vidnesbyrd om inddæmningsarbejdet og udgør i sig selv et stykke teknologihistorie. Fredsholms landskab viser, hvor omfattende 1800-tallets inddæmningsarbejder var.</p>	
7	Fredsholm	HERRE-GÅRDE	3. Det inddæmmede landskab. Værdifuldt	<p>Hovedbygningen på Fredsholm er tegnet af arkitekt D. Rasmussen og opført i 1917-1918 efter gårdens lille renæssancehovedbygning fra 1632 var brændt. Avlsbygningerne er ligeledes af nyere dato opført efter en brand i 1908.</p>	

				<p>landskab</p> <p>Fredsholms jorder blev udskilt fra naboherregården Rudbjerggård i begyndelsen af 1600-tallet. Fredsholm blev anlagt på en nedlagt landsbys marker. Herregården lå centralt placeret på en halvø ud i Nakskov Fjord med hovedgårdsjorden nord og syd for gården. Fæstegodset lå syd for halvøen.</p> <p>Landskabet omkring Fredsholm ændrede markant karakter i midten af 1800-tallet, da et større inddæmningsarbejde foranlediget af herregårdens ejere igangsattes. Ved inddæmninger kom gården til at ligge midt i et fladt inddæmningslandskab, der også gjorde øen Store Vejleø i vest landfast.</p> <p>Pumpestationerne langs kysten er endnu i dag et markant vidnesbyrd om inddæmningsarbejdet og udgør i sig selv et stykke teknologihistorie. Fredsholms landskab viser, hvor omfattende 1800-tallets inddæmningsarbejder var.</p>	
8	Frederiksdal	HERRE-GÅRDE		<p>12. Nordlollands kystlandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p> <p>Den markante hovedbygning på Frederiksdal er opført i 1750'erne efter tegninger af den holstenske arkitekt G.D. Tschierscke. Den symmetriske hovedbygning med udspring mod nord og syd er opført i overgangen fra barok til rokoko og var fra starten tænkt placeret frit i landskabet uden umiddelbar forbindelse til herregårdens produktionsanlæg. I tilknytning til hovedbygningen blev et større haveanlæg mod nord anlagt ligesom den snorlige ankomstvej mod syd samtidig kom til, alt underordnet anlæggets hovedakse. Den oprindeligt symmetriske hovedbygning blev i 1914 udvidet med en tilbygning mod vest, der i dag slører husets oprindelige arkitektur.</p> <p>Avlsanlægget vest for hovedbygningen er af nyere dato. Anlægget består af en række bygninger placeret uden</p>	

				<p>sammenhæng med hinanden eller hovedbygningen.</p> <p>Mod nordøst blev Nøjsomhed anlagt i 1780 som en avlsgård til Frederiksdal.</p> <p>I begyndelsen af 1800-tallet blev Frederiksdal kraftigt reduceret da ikke blot fæstegodset blev frasolgt, men også kirken i Købelev blev skilt fra gården. Samtidig hermed blev hovedgårdsjorden opdelt og den sydlige del udskilt til en selvstændig gård, Stensgård, der blev rejst i 1803, delvist af materiale hentet fra Frederiksdals avlsbygninger.</p> <p>Infrastruktur, bebyggelse og arkitektur er velbevaret. Herregårdens hovedbygning, parkanlæg, solitære træer, jagtremiser, allébeplantning og sammenhængende hovedgårdsjorder samt resten af bygnings- og landskabskomplekset danner et velbevaret herregårdslandskab. Herregårdens frugtplantager anvendes til produktion af kirsebærvin. Fra kystsikringsdiget er der udsigt over Langelandsbæltet.</p> <p>Frederiksdal herregård udgør i sammenhæng med Stensgård et oplevelsesrigt herregårdslandskab.</p>	
9	Søllestedgård	HERRE-GÅRDE	<p>10. Sydlollands slettelandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Hovedbygningen på Søllestedgård fik sin nuværende udformning ved en større ombygning i 1859-1860. Hovedbygningen er mod vest indrammet af to avlsbygninger fra midten af 1800-tallet samt et tidligere mejeri og en forpagterbolig fra 1700-årene. Mod øst ligger haven, der endnu gemmer spor af et tidligere barokanlæg – bl.a. med resterne af en iskælder. I havens centralakse ud for den runde havestue løber en kilometerlang snorlige allé, anlagt i anden halvdel af 1700-tallet, der binder have, hovedbygning og landskab sammen mod øst.</p> <p>På Søllestedgård arbejdes pt. på etablering af et</p>	

				<p>besøgscenter i den ene af gårdens to avlsbygninger. Besøgscenteret er en del af en vision om at etablere økologisk sukkerproduktion på herregården.</p> <p>Søllestedgård adskiller sig fra det omgivende bondegårdlandskab. Søllestedgård er et klassisk og velbevaret herregårdlandskab med tydelige spor efter herregårdens historie gennem tiden. Herregården er bl.a. markeret af et højt tårn på hovedbygningen, der kan ses på lang afstand. Hovedbygningen er omgivet af voldgrave, der danner overgang til et velbevaret parkanlæg med både barokke og landskabelige træk. Jorderne anvendes til agerdyrkning, og har bevaret mange skel og levende hegn. Mod øst ses et større område med skov.</p>	
10	Søholt	HERRE-GÅRDE	<p>6. Maribo sø- og herregårdslandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Søholt ligger midt i et velbevaret herregårdslandskab med skovbrug og marker ned til Maribo-søerne. Hovedbygningen blev nyopført i enkel empirestil i 1804 og indgik ved opførelsen i et ældre trefløjet anlæg fra midten af 1600-tallet. I 1853 blev sidefløjene nedrevet og empirehuset ombygget og udvidet til det nuværende hus ved arkitekt L.C. Nielsen.</p> <p>Avlsbygningerne, der oprindeligt lå tæt på hovedbygningen, brændte i 1917 og to år senere stod det nuværende imponerende avlsanlæg i tegl færdige, placeret på den anden side af vejen på afstand af hovedbygningen. Søholts hovedgårdsjorder strækker sig mellem Sønder Sø og Røgbølle Sø.</p> <p>Øst for hovedbygningen ligger Søholts barokhave, der blev til i 1690'erne. Barokhaven er blandt de ældst bevarede haver i landet og udgør endnu med sin hække, springvand og strenge geometriske form en særtræk ved Søholt. Den oprindelige sammenhæng mellem hovedbygning og barokhave forsvandt ved nedrivningen af hovedbygningens sidefløje i 1853.</p>	

					<p>I begyndelsen af 1800-tallet blev barokhaven suppleret med en stor landskabelige have mod nord, hvoraf flere træer endnu er bevaret. Bl.a. den fredede Skelsnæs-pavillon fra 1822 nordøst for hovedbygningen.</p> <p>Parken og de ensartede formklippede allébuske langs vejene til Søholt – formentlig oprindeligt plantet som en del af en indhegning – udgør endnu klassiske elementer i herregårdslandskabet. Skovene med velbevarede skovdiger afgrænser de store ensartede dyrkningsflader, de fligede søområder og de mange moser. Hele området udgør en kulturhistorisk helhed med særlige rumlige og visuelle forhold, markante udsigter og elementer. Herregårdslandskabet fremtræder generelt stort set intakt.</p>
11	Pederstrup	HERRE-GÅRDE	17- og 1800-tallet	<p>9. Nordlollands slettelandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Pederstrup ligger placeret i et let kuperet landskab omgivet af søer mod vest og våde enge mod øst. En række skove i området bidrager sammen med solitære træer i markerne, en række arbejderhuse langs de snoede veje og den voluminøse avlsgård til at give området en udpræget herregårdskarakter.</p> <p>Pederstrup kan skriftligt spores tilbage til omkring 1340. Herregårdens nuværende placering dateres tilbage til 1680'erne, hvor herregården blev nyopført i barokstil af daværende ejer, overrentemester von Brandt. Hovedbygningens udstrækning og barokakserne mod øst og vest er endnu i dag synlige træk fra denne ombygning.</p> <p>I 1725 blev Pederstrup erhvervet af familien Reventlow, og i 1729 blev herregården lagt ind under grevskabet Christianssæde og udlagt som forpagtergård.</p> <p>I 1775 arvede C.D.F. greve Reventlow grevskabet. C.D.F. Reventlow fik som regeringsmedlem og senere statsminister</p>

				<p>afgørende betydning for landboreformernes gennemførelse og det danske kulturlandskab nuværende udformning. Han hørte til blandt Danmarks ledende skikkelser, der arbejdede på store reformer, der sigtede mod at effektivisere det danske landbrug i slutningen af 1700-tallet.</p> <p>I 1813 trak C.D.F. Reventlow sig tilbage fra sine embeder og flyttede fast til Lolland, hvor han med sin familie bosatte sig på Pederstrup. Den nuværende enkle empirehovedbygning blev rejst fra 1813-1822 på fundamentet af von Brandts barokhus. Arkitekt C.F. Hansen bistod med råd og vejledning ved opførelsen. I samme tidsperiode kom flere romantiske indslag til i området, bl.a. iskælderen og et mindre tehus, der endnu kan opleves i herregårdens park.</p> <p>I 1858-1860 blev den enkle hovedbygning kraftigt ombygget og udvidet samtidig med, at omgivelserne ændrede markant karakter. Den tidligere avlsgård foran hovedbygningen blev nedrevet og nyopført mod øst i årene 1868-1869 og i 1872 blev haven omlagt efter tegninger af den tyske landskabsarkitekt F.J.C. Jürgens samtidig med, at Ridehuset med bagvedliggende bygninger blev opført.</p> <p>Efter familien Reventlow i 1930'erne afhændede Pederstrup blev hovedbygningen i perioden 1938-1940 tilbageført til C.D.F. Reventlows bygning samtidig med, at parken blev renoveret og forsimplet. Parken har siden 1939 fungeret som offentlig park.</p> <p>Herregårdslandskabet omkring Pederstrup er særdeles velbevaret og rummer spor efter stedets århundredlange historie. Fra de snoede landeveje, der fører til området, er der mange steder visuelle og udsigtsmæssige oplevelser af de prægtige herregårdsbygninger, parken, alléerne, naturområder og de skiftevis lukkede og åbne rum i det</p>	
--	--	--	--	--	--

					skovrige og let kuperede landskab.	
12	Sædingegård	HERRE- GÅRDE		10. Sydlollands sletteland- skab.	<p>Bebyggelsesstrukturen på Sædingegård er nærmest uændret siden 1800-tallets store om- og udbygning, der bl.a. kastede den nuværende hovedbygning fra 1881 af sig. Opført efter tegninger af arkitekt H.C. Glahn. Herregården blev i samme periode udvidet med inddæmmed jord.</p> <p>Sædingegård kendes tilbage fra 1230'erne. Gårdens navn og tætte placering til landsbyen Sædinge vidner om, at gården oprindeligt må have været en landsbyhovedgård, der formentlig i middelalderen er blev flyttet ud centralt på hovedgårdsjorderne til sin nuværende placering på afstand af landsbyen.</p> <p>Sædingegård har fastholdt sin isoleret placering omgivet af skov mod syd. Langs den snorlige ankomstallé fra landvejen ligger endnu en række arbejder- og funktionærhuse fra begyndelsen af 1900-tallet.</p> <p>I det åbne slettelandskab udgør Danstedgård og Sædingegårds herregårdsejerlav i sammenhæng med Sæding landsbykerne et oplevelsesrigt delområde med bl.a. hovedbygninger, skove og alléer. Rundt om ses afvandingskanaler, idet 163 ha af Sædingegårds jord er</p>	

					udvidet med inddæmmet fjordbund. Bebyggelsesstrukturen er velbevaret selv om nogle af de levende hegn er forsvundet.	
13	Rudbjerggård	HERRE-GÅRDE		10. Sydlollands slettelandskab og 11. Sydlollands kystlandskab	<p>Rudbjerggård kan historisk spores tilbage til kong Valdemars Jordbog. Gården ligger midt i et fladt åbent slettelandskab og rummer med sine voldgrave, historiske bygningsmasse og isoleret placering endnu vidnesbyrd om gårdens århundredlange historie.</p> <p>Hovedbygningen i bindingsværk placeret på en selvstændig holm omgivet af voldgrave er rejst omkring 1600. Tilbage af det oprindelige flerfløjede anlæg er i dag kun hovedfløjen og det ottekantede murede tårn. Foran hovedbygningen lå oprindeligt avlsgården – ligeledes omgivet af grave.</p> <p>Voldgravene er endnu i dag bevaret mens avlsgården omkring år 1900 blev flyttet mod syd. Samtidig med flytningen af avlsgården kom rækken af identiske arbejderhuse til, der med deres spidse tage udgør et væsentligt træk i miljøet omkring Rudbjerggård. I samme periode blev den endnu bevaret polakkaserne rejst.</p> <p>I haven på hovedbygningens østlige side ses endnu spor efter barokhaven anlagt i midten af 1700-tallet.</p> <p>Rudbjerggård har igennem historien været ejet af en række centrale kvindelige personligheder i Danmarkshistorien. Bl.a. Christian IVs anden hustru, Kirsten Munk, og Frederik VII's udskilte tredje kone, grevinde Danner.</p> <p>Med en fredet hovedbygning fra omkring år 1600, produktionsbygninger afspejlende forskellige tiders ideer om landbrugsdrift – bl.a. med læsserampe til den nu nedlagte roebane – og med en tidligere polakkaserne og særegne arbejderhuse rummer kulturmiljøet på Rudbjerggård endnu</p>	

					centrale vidnesbyrd om stedets lange historie. Herregårdsejerlavet kendetegnes af sammenhængende skovområder. Klippede hække og nyplantede allétræer markerer adgangsvejen til herregården Rudbjerggård.
14	Kærstrup herregård	HERRE-GÅRDE		1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab. Værdifuldt landskab.	Herregårdsanlægget på Kærstrup udgør et helstøbt kulturmiljø i samklang med det omgivende herregårdslandskab. Den nuværende hovedbygning er opført i 1765 i bindingsværk med blåglaseret tag af familien Raben, der foruden Kærstrup også ejede den nært ved liggende herregård Bremersvold og grevskabet Christiansholm. Bygningen hviler til dels på de gamle kældre fra en ældre hovedbygning, opført i midten af 1500-tallet samtidig med voldgravene omkring hovedbygningen blev udgravet. Oprindeligt var hovedbygningen på Kærstrup placeret på en selvstændig holm afskåret fra ladegårdsholmen mod syd af en grav. Denne er senere blev tilkastet, så Kærstrup i dag er placeret på en stor irregulær holm omkranset af grave. Samtidig med den nuværende hovedbygningens opførelse anlagdes en stor have i fransk stil øst for voldgraven og de storslåede lindealléer, der endnu i dag omkranser hovedbygningen og vejene til herregården plantedes. Den sydlige allé forbinder Kærstrup med Bremersvold og vidner således om den tidligere samhørighed mellem de to herregårde. I 1836 blev hovedbygningen på Kærstrup skalmuret og taget forsynet tre kobberklædte pyramidespir. Desuden blev vindebroen over voldgraven mod vest erstattet med en stensat bro. Tårnet kom til i 1868 og endnu en stensat bro over voldgraven mod øst kom til i 1914. Ved en restaurering i midten af 1970'erne blev pyramidespirene i taget fjernet og

					<p>hovedbygningen kalket hvid.</p> <p>Den oprindelige avlsgård på ladegårdsholmen syd for hovedbygningen blev i 1920 nedrevet og flyttet til området nord for hovedbygningen. På den tidligere avlsgårds plads blev anlagt en have.</p> <p>Ved anlæggelsen af jernbanen tæt nord for Kærstrup i perioden 1955-1963 blev en område vest for hovedbygningen udgravet for at skaffe jord til volden til banen. I området er i 1970'erne anlagt en japansk inspireret have.</p> <p>Kærstrup, Bremersvold, Lungholm og Højbygård danner et større sammenhængende herregårdslandskab. Det adskiller sig fra det omgivende landskab med sine markante hoved-, avlsgårds-, funktionær- og arbejderboliger, alléer, store dyrkningsfelter samt skovområder. Karakteristiske er også de mange husmandskolonier i periferien af herregårdslandskabet. Fra de omgivende veje er der gode udsigtsmuligheder til bygninger og jorder.</p>	
15	Maribo banegårdsmiljø	BYMILJØ	1800-tallet og primo 1900-tallet	-	Stationen, posthuset, stiftsmuseet og elværket udgør en arkitektonisk helhed fra tiden omkring det 20 århundredes begyndelse.	
16	Skovnæsområdet ved Maribo incl. Bangs Have og parcelhuskvarter	BYMILJØER		6. Maribo sø- og herregårdslandskab.	<p>Tidligere bynære landbrugsarealer og dyrskueplads omdannet til lystskov med friluftscene, restaurant, campingplads og frilandsmuseum. Parcelhuskvarteret langs "Skovbrynet" er anlagt på den gamle dyrskueplads i Maribos udkant.</p> <p>Den tidligere kongelige lystskov Bangs Have overgik i 1847 til privat eje, og der blev indført i skødet "At byens indbyggere til evig tid skulle have fri og uhindret adgang til at spadsere i</p>	

				<p>skoven."</p> <p>H. H. Meincke opkøbte fra 1866 og fremefter jord og skove vest og nord for Maribo. Det blev til gården Skovnæs, hvor driften i 1860'erne blev omlagt til kombineret planteavl og kvægbrug. Byens udflugtspavillon fra 1853, som Meincke havde købt sammen med lyskoven Bangs Have, blev ombygget til herregårdsmejeri.</p> <p>Omlægningen af driften af Skovnæs er et eksempel på den omlægning der fandt sted på de større Lolland-Falsterske gårde ca. 20 år før omlægningen i det øvrige land. Skovnæs dyrkede sukkerroer fra midten af 1870'erne først til Højbygård sukkerfabrik i Holeby og fra 1880'erne tillige til Nakskov sukkerfabrik.</p> <p>Den nuværende restaurant Bangs have blev indviet som lystskovspavillon i 1913 I december 1923 aftaler amtsforvalter og formand for museet Axel Holck og ingeniør og bestyrer for Maribo Sukkerfabrik Victor Kolbye, at der skulle etableres et frilandsmuseum for Lolland-Falster på sukkerfabrikkens areal ved Maribo søerne, Frilandsmuseet blev indviet i 1927.</p> <p>Hylddalen i Bangs Have er en friluftscene med mange årlige arrangementer med teater og musikarrangementer. Bangs Have har et godt stisystem, der fortsætter til Kidnakken. Foruden restauranten Bangs Have og friluftsscenen indeholder lystskoven i dag også en campingplads.</p>	
17	Maribos polske/katolske bymiljø incl. skole, kirke og polsk hus.	BYMILJØER	-	<p>Den polsk-katolske historie er identitetskabende for Lolland-Falster, og en vigtig del af den helt særlige etniske og kulturelle smeltedigel, der er baggrunden for det helt særegne ved Sydhavsøerne..</p> <p>Det polske/katolske kulturmiljø kan endnu genfindes i Maribo med den velfungerende katolske Sankt Birgitta Skole</p>	

					i Østergade 61, den luknings- og nedrivningstruede Sankt Birgitta Kirke i Maria gade 4 og det polske hus i Museumsgade 28, hvor den polske forening i byen nedlagde sig selv på foreningens 90 års dag i maj 2016.	
18	Axel torv incl. Thiesens gård I Nakskov	BYMILJØER		-	<p>Torvet i Nakskov er i sig selv en seværdighed. Ikke mange steder i Danmark finder man så velbevaret et torv, med oprindelse i middelalderen. Alle husene er mere end 100 år. Torvet er i dag inaktivt det meste af året (P-plads), men i sommer halvåret er der koncerter mv. Det opfattes stadig af borgerne som byens centrum.</p> <p>Når man begiver sig igennem porten ved Theisens Gård dukker et spændende miljø op. Her er gårdspladsen og til venstre "Det skæve hus", hvis nederste del er blevet restaureret. Den gamle hestestald med gennemkørsel nedbrændte i 1979, men den store kastanje ved siden af overlevede branden.</p>	
19	Maribo Domkirke, Torv Brødregade, Kapellanstræde mv. i sammenhæng med Sønderlø	BYMILJØ		-	<p>Kirken er opført i gotisk stil og er oprindelig en katolsk Birgittinsk klosterkirke, indviet 1416 men først færdiggjort omkring 1470. Domkirken udgør en stor del af byens identitet.</p> <p>Maribo Domkirke med kirkegård ligger sammen med klosterruinen markant i landskabet ved Sønderlø. Ved anlæggelsen af klostret blev der også anlagt et torv. Torvet ligger sammen med kirken centralt i bybilledet. Den middelalderlige byplan kan stadig aflæses tydeligt i gadebilledet, mens der i den sydlige del af Maribo centrum kan ses en række af 1800- og 1900-tallets boligkvarterer.</p> <p>Brødregade og Kapellanstræde.</p> <p>Maribo bymidte ligger tæt op til Maribosøerne i naturskønne omgivelser.</p>	

20	Rødbyhavn Havnemiljø incl. Fugleflugtslinje n	BYMILJØER		-	<p>I 1941 besluttede den danske regering, at den danske del af fugleflugtslinjen skulle gennemføres. Tyskland havde taget beslutning om deres lidt tidligere. Arbejdet gik imidlertid igen i stå som følge af krigen og den efterfølgende deling af Tyskland. Ruten mellem Rødby og Puttgarden blev besluttet i 1958 og stod færdig i 1963. På Lolland kunne man udnytte de anlæg, man havde nået at bygge under krigen. Jernbanelinjen fra Nykøbing Falster til Rødbyhavn måtte dog moderniseres, og der skulle bygges en ny station. Der blev også anlagt en ny bro over Guldborgsund. Færgehavnen og færgestationen i Rødbyhavn var det mest betydelige anlægsarbejde på dansk side. Byggestilen for færgestation og -havnen blev den typiske 1960er funktionalisme.</p> <p>Rødbyhavn Havn er fysisk domineret af trafikhavnen, hvor der er fast jernebane- og bilfærgesforbindelse til Puttgarden. Erhvervshavnen er domineret af Rødbyhavn Bådeværft.</p>	
21	Torvebyen Køfoedsminde Rødbyhavn	BYMILJØER		-	<p>I 1911 stod en mindre trafik- og fiskerihavn ved Syltholm ca. 5 km syd for Rødby færdig. I 1912 forlængedes jernbanen til Rødbyhavn, som anlægget kom til at hedde. Under 1. verdenskrig steg efterspørgslen på skibe, og i 1916 blev der bygget et skibsværft og jernstøberi i Rødbyhavn, og i årene efter også boliger til den omfattende arbejdsstyrke på ca. 450-550 mand + 30-40 funktionærer. Værftet gik aktivt ind i opbyggelsen af byen. Den byplanmæssige og bygningsmæssige udformning stod en af landets førende arkitekter Andreas L. Clemmensen for (formand for arkitektforeningen 1904-07), og han udformede en stort anlagt byplan. Tankerne om den nye bys vækst og betydning var store, men blev ikke indfriet, da skibsværftet krakkede i 1924. Det betød et tilbageslag for byudviklingen både i Rødby og i Rødbyhavn. I 1927 købte staten en del af bygningerne i forbindelse med oprettelsen af institutionen "Rødbygård" (Statens Åndsvageforsorg). Det nuværende Køfoedsminde</p>	

22	Rosnæs	BYMILJØER		-	<p>Nakskov Skibsværfts ejendomsselskab "Rosnæs" opførte en såkaldt haveby til værftets ansatte fra 1918 til 1920, 48 huse med 161 lejligheder. Der blev også opført en købmandsgård, en slagterforretning, og et bageriudsalg.</p> <p>I 1951 påbegyndtes de såkaldte "hvide blokke" på Rosnæs. Det var ejendomme hver med 4 lejligheder, der havde 3 værelser og bad, der blev ialt opført 12 af disse blokke, 6 langs Riddersborgvej, og 6 i en række bagved, de sidste blev opført i 1960. I 1957 - 1963 opførtes 4 moderne etagehuse med 12 lejligheder i hver, der lå 1 på Strandvej, 2 på Lindevej og 1 på Rosnæsvej bag de hvide blokke.</p> <p>I begyndelsen af 1980'erne overtog "Boligselskabet af 1944 i Nakskov".</p> <p>Boligselskabet gennemførte en større og meget omfattende renovering og modernisering af de gamle huse, så de i dag fremtræder som en perle og attraktive beboelser.</p>
23	Nakskov Havn incl. Småstræde- og købmandskarrene og industrierne på havnen.	BYMILJØER	1800-tallet	-	<p>Nakskov i 16- og 1700-tallet er Østdanmarks svar på Ribe. Havnen og muligheden for besejling blev udvidet i løbet af 1800-tallet. Dette medførte anlæggelsen af både det tidligere Nakskov Skibsværft samt dets arbejderboligkvarter, Rosnæs, i første halvdel af 1900-tallet. Byen er i det hele taget kendetegnet af de byggerier og anlæg, der blev etableret i forbindelse med industrialiseringen fra 1880'erne til 1970'erne. I slutningen af 1800-tallet blev Nakskov Sukkerfabrik, funktionær- og arbejderboliger opført i udkanten af byen og var tæt forbundet til jernbanenettet.</p> <p>Langs parcellerne mod havnen ligger de store pakhuse, som før i tiden blev kaldt for "Lofterne". Det første pakhus hedder "Det nye loft" og er fra 1860-erne. Det er lidt bredere end de andre pakhuse. De næste pakhuse hedder "Det lange loft" og "Strædeloftet", og de er fra 1700-tallet. Endelig ligger "Strandloftet" længst nede ved havnen. Dette pakhus har ligget på tværs af de andre pakhuse og har været betydeligt større, men under en storm styrtede den vestlige</p>

					del med porten sammen. Den gamle porthammer er imidlertid bevaret, og bærer årstallet 1702 samt teksten: "Hidtil haver Herren hjulpet".	
24	Udvalgte beboelseskvarterer af Nakskov			-	<p>Byen voksede og Nakskovs byplanstruktur fra 1950'erne blev med anlæggelsen af store indfaldsveje ind i bymidten et forbillede for mange andre byer landet over. Denne plan er nøglen til aflæsningen af udbygningen af Nakskov fra 1960'erne og frem. Bl.a. er der rundt om byens vest-, nord- og østside opstået store nye byområder med adskilte parcelhus-, etage- og erhvervsområder.</p> <p>a. Direktør- og bestyrervillaer fra 1900-1930'erne. b. Almennyttige boliger. Bebyggelsen på Ole Kirks Allé i Nakskov er opført i 1944 og tegnet af arkitekt Adolph E. Hansen Ørnsholt. Han var en lokal arkitekt og oprindeligt murersvend. Boligerne er inspireret af de engelske havebyer, hvor hver familie havde sin egen bolig og have, men i tæt sammenhæng med andre. Ole Kirks Allé blev i 2014 kåret som Danmarks smukkeste almenboliger pga. håndværksmæssig skønhed og detaljerigdom.</p>	
25	Nakskov middelalderlige bystruktur			-	Nakskov var fra middelalderen en vigtig søfarts- og forsvarsby. Byens middelalderlige bystruktur er velbevaret inden for den ældste bykerne. Desuden er bystrukturene betinget af vold- og fæstningsanlæg fra 1500- til 1700-tallet. I Nakskov er det eksempelvis muligt at finde gader, der er anlagt efter den gamle volds form. Også de snævre gader giver et godt indtryk af den gamle by inden for voldene.	
26	Hele Femø	LANDSBY-MILJØ	1800-tallet	5. Ølandskabet i Smålandsfarvandet. Værdifuldt landskab.	Som kulturmiljø er det tydelige stjerneformede udskiftningsmønster omkring begge bykerner helt unikt for kommunen. Mange steder er sten- og jorddiger, markveje og stynede poppelhegn bevaret intakt i mark- og ejerlavsskel og det giver nogle varierede rumlige og visuelle kvaliteter i oplevelsen af landområderne. Det velbevarede mønster	

					<p>omfatter hele øen.</p> <p>Femø's landsbyer fremstår i sig selv som mindre kulturmiljøer med velbevarede gårde, huse, haver, små stier, diger og fællesarealer. I 1500-tallet blev Femø Kirke bygget og ligger omgivet af marker i nærheden af havnen. Fra toppen af Femø (22m) og fra kirker er der udsigt til de omgivende land- og vandområder.</p>	
27	Søllested stationsby	LANDSBY-MILJØ	1880-1900-tallet	10. Sydlollands slettelandskab.	<p>Søllested fremtræder som et velbevaret stationsby kulturmiljø, der langsomt voksede op fra 1880'erne efter at jernbanen mellem Nykøbing og Nakskov blev anlagt. I løbet af 1900-tallet kom der villa- og parcelhuskvarterer til og byen fik centrale servicefunktioner som kommunekontor, alderdomshjem, telefon og telegrafkontor mv. Stationsbyen fik også forretninger, håndværkere, hotel og kro, biograf og sportshal</p>	
28	Bandholm herregårdshavn og Maribos udskibningshavn.	LANDSBY-MILJØ	1800-tallet	7. Skovlandskabet.	<p>I tilknytning til den oprindelige udflytterlandsby etablerede Knuthenborg det nuværende havneanlæg i 1839-42. I slutningen af 1800-tallet beskrives Bandholm som købstadslignende. 1900-tallet forskellige udvidelser er kommet til som enklaver således at Bandholm har beholdt sit særpræg omkring havn og station, hvor også det fredede Hvedemagasin og Bandholm hotel ligger. Bandholm havn er foruden udskibningshavn for korn også færgehavn for færgen til Askø. Jernbanen Maribo-Bandholm fungerer som veteranjernbane. Bandholm rummer fortællingen om Lolland som Danmarks kornkammer og udskibningen og handlen fra købstaden Maribo og nutidens funktion som rekreativt område med Knuthenborg Safaripark og lystsejlerne der benytter havnen, der som den eneste havn i Europa har en brøndsats ferskvandskilde der springer i selve havnebassin.</p> <p>Med jernbanen mellem Maribo og Bandholm i 1869 ændredes Bandholm sig fra at være landsby til en havneby</p>	

					<p>med toldsted, pakhuse, skibsværft mv., og sidenhen også til en mere købstadslignende by med station, stationsbebyggelse mv. Mange af de særlige bygninger og anlæg ses stadig i byen og i dens omgivelser. Bl.a. vidner de store monumentale kornsiloanlæg på havnen om havnens rolle som udskibningssted for lokale landbrugsprodukter.</p> <p>De mange oplevelsesværdier tiltrækker bil- og cykelturister samt lystsejlerne, der benytter havnen. Inden for de senere år er et tidligere hotel blevet genåbnet som restaurant og hotel. Fra Bandholm er der vidt udsyn over byen og over Smålandsfarvandet til Askø, og der er adgang fra strandparken og videre langs kysten. Fra havnen går der færge til Askø.</p>	
29	Vesterborg incl. seminar og vandværk	LANDSBY-MILJØ		<p>7. Skovlandskabet..</p> <p>Delvist i værdifuldt landskab.</p>	<p>Vesterborg rummer resterne af Danmarks første præstegårdsseminarium og en kulturmiljøfortælling, der har betydning for alle, som er i kontakt med det danske skolevæsen. Vesterborg seminarium åbnede i 1802 og virkede frem til 1831 og skal ses i sammenhæng med C.D.F. Reventlows Pederstrup som et sammenhængende oplysningens kulturmiljø –En af Nakskov Sukkerfabriks saftstationer lå i Vesterborg (hvor vandværket ligger i dag).</p> <p>Vesterborg ligger markant på toppen af det bølgede terræn i udkanten af byen. De gulkalkede bygninger samler området til et hele..</p>	
30	Kappel	LANDSBY-MILJØ		<p>10. Sydlollands slettelandskab og</p> <p>11. Sydlollands kystlandskab.</p>	<p>Kappel er et religiøst kulturmiljø på Sydvestlolland. Med Chr. I's tilladelse blev der i 1464 opført et kapel nær valfartsstedet Hellig Trefoldigheds Kilde. Kilden som lå på stubmøllens jord, eksisterede stadig i 1800-tallet. I mange år lå her kun kirken, præstegården og stubmøllen. Først i slutningen af 1800-tallet kom en skole, senere en centralskole og beboelseshuse.</p>	
31	Store og Lille Avnede	LANDSBY-MILJØ	1800-1900tall	9. Nordlollands	<p>Historien om Lille og Store Avnede er også historien om inddæmningen af Nakskov fjord. I Store Avnede er der kun</p>	

			et	slettelandskab og 8. Tunneldal-landskabet Ravnsby Bakker og Halsted Ådal. Delvist i værdifuldt landskab.	to gårde tilbage resten er flyttet ud i forbindelse med udskiftningen i 1803. I lille Avnede er de fleste gårde også flyttet ud ved udskiftningen, men her er der vokset en lille by op omkring stationen på jernbanen fra Maribo til Nakskov. Hele landskabet bærer præg af inddæmningen
32	Kuditse	LANDSBY-MILJØ	1800-tallet	10. Sydlollands slettelandskab.	Kuditse er et af Lolland-Falsters specielle vendiske stednavne på en bebyggelse, der kan føres tilbage til vikingetid/tidlig middelalder. Kuditse gårde ligger forholdsvis spredt og ureguleret, landskabet er uberørt af eftertidens husmandsudstyknings og der er ingen senere bebyggelse, som har lagt sig ind over landsbyens 1800-tals struktur. De levende hegn er forsvundet, men bebyggelse og infrastruktur har stort set været uændret i et par hundrede år. Det karakteristiske er, at bebyggelserne ligger inde på jorderne og ikke langs vejene, som man ser andre steder
33	Vejleby	LANDSBY-MILJØ	1792	10. Sydlollands slettelandskab.	Landsbykulturmiljø stort set fastfrosset lige efter udskiftningen i 1792. 10 gårde og nogle få huse blev tilbage i landsbyen efter udskiftningen, så landsbyen fremtræder med en forholdsvis løs bystruktur. I landsbyen blev der i 1845 oprettet et kvindeasyl af Chr. Ditlev Revenlow. I tilknytning til landsbyen er der en husmandskoloni mod syd Vejleby Holle etableret ved den nu udtørrede bed af Rødby fjord umiddelbart efter udskiftningen. Udtørringen af Rødby fjord har forvandlet Vejleby fra et strandområde til et landfast areall..
34	Onsevig Havn og bagland	LANDSBY-MILJØ		12. Nordlollands kystlandskab.	Onsevig Havn ligger mellem Smålandsfarvandet og Langelandsbæltet i Lollands nordvestre hjørne. Havnen er i de seneste år skiftet fra at være en erhvervshavn til en lystbådshavn, der er 4 hjemmehørende lystfiskerskibe, der

				<p>Værdifuldt landskab.</p> <p>sejler med lystfiskerturister. I 1855-58 blev der anlagt en skibsbro ved Onsevig, hvorefter stedet fungerede som udskibningssted. I begyndelsen af 1900 tallet blev de første huse bygget og der blev bygget et missionshus og et hotel.</p> <p>Onsevig udgør et oplevelsesrigt kystkulturmiljø med store rekreative, naturmæssige og visuelle oplevelser. Særlige rumlige og visuelle oplevelser giver de varierede skovparceller til de tidligere husmandssteder langs landevejen. Den dybe vig, kysten, rørskovene og de karakteristiske smalle, tværgående skovparceller giver varierede naturoplevelser. Skovparcellerne er meget varierede, og rummer såvel høj bøgeskov, ege-blandingsskov og stævningssskov. Kulturarven er også oplevelsesrig. I midten af 1800-tallet fungerede</p> <p>Onsevig som udskibningssted og i 1918-19 blev der anlagt en fiskerihavn. Allerede i slutningen af 1800-tallet var der ud over skibsbroen en kro og enkelte huse. Husene lå lidt væk fra kysten, og siden er der opstået en bymæssig bebyggelse. Fiskeri- og lystbådehavnen sætter sit præg sammen med rækken af huse langs landevejen. Fra Onsevig Havn er der udsigt over Langelandsbælt.</p>		
35	Errindlev	LANDSBY MILJØ		<p>1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Typisk mindre by/landsby i landdistrikt med servicefunktioner. Idrætshal, forsamlingshus, fredet nedlagt andelsmejeri, frivillig drevet lokal købmandsforretning (tidligere Errindlev brugs fra 1867) sammenhæng med havn, husmandssteder, dyrkningsjord og herregård</p>	
36	Dybvig Havn	KYSTMILJØ		<p>5. Ølandskabet i Smålandsfarvandet.</p> <p>Værdifuldt</p>	<p>Oprindelig naturhavn på sydsiden af Fejø i læ for vestenvinden og udgangspunkt for fiskeri i det lavvandede farvand.</p> <p>Efter anlæg af en egentlig havn i 1800-tallet kunne Fejøs landbrugsprodukter udskibes fra Dybvig, hvad enten det var</p>	

				landskab.	<p>frugt på de berømte pæreskuder til hovedstaden eller roer på pramme til sukkerfabrikken i Sakskøbing. Der var egentlig fragtgodssejlads til København og Ærø. På havnen blev opført lagerbygninger til korn, foderstoffer og byggematerialer.</p> <p>I 1878 etableredes et bådeværft på vestsiden af havnen hvor Fejðkvaserne blev bygget. I 1889 kom endnu et værft til på ved Dybvigvej 18, dette værft flyttede efterfølgende til østsiden af havnen og blev senest rekonstrueret som foreningsdrevet i 2010.</p> <p>Efter anlæggelsen af Fejðs nuværende færgehavn (til færgen fra Kragenæs på Lolland) i Vesterby i 1920 mistede Dybvig Havn sin betydning.</p>	
37	Skalø	KYSTMILJØ		5. Ølandskabet i Smålandsfarvandet. Værdifuldt landskab.	<p>Fejð er forbundet med en smal dæmning til Skalø. Terrænet på Skalø varierer med lerklinter og flade strandenge. Ud over tre gårde, en frugtplantage og agerjord ligger der her en lille, privat havn, hvorfra der er god udsigt til Fejð og Kragenæs og Nordlolland. Ved havnen er der en bolig og diverse havnerelaterede skure mv. Desuden ses et tidligere tjærekøgeri samt en stejleplads, der fortsat anvendes til net og garner. Havnen var tidligere base for familien Bangs fiskerbåde, som kom til øen i 1938. I dag er det mest lystsejlere, som besøger havnen. Ved dæmningen er der et rigt fugleliv i det lavvandede strandengsområde.</p>	
38	Vejrø	KYSTMILJØ		5. Ølandskabet i Smålandsfarvandet. Værdifuldt landskab	<p>Vejrø er en privatejet ø i Smålandshavet mellem Lolland og Sjælland på 155 ha, hvoraf de 100 hektar dyrkes som økologisk landbrug, resten er strandeng, 7 huse og et fyrtårn, haver og skov. Øen har privat havn og privat flyveplads. Øens faciliteter markedsføres under overskriften: Vejrø – afslappet ø luksus</p>	
39	Tårs	KYSTMILJØ		12. Nordlollands kystlandskab. Værdifuldt	<p>Fiskeri- og lysbådehavn i den tidligere gamle færgehavn for færgen til Langeland ved landsbyen Tårs, hvor bebyggelsen ligger langs vejen, der fulgte kysten i Tårs vig. Gården alleryderst mod vest var den gamle færgegård. Senere blev den fredede toldassistentbolig opført på skansen.</p>	

				landskab.	Husmandskolonien Skovstræde blev etableret i forbindelse med udskiftningen i 1796. Husmandsbebyggelsen hedder Skovstræde og fremstår med en velbevaret struktur. Tårs landsby og færgehavn udgør et oplevelsesrigt kystkulturmiljø.	
40	Blans	KYSTMILJØ		7. Skovlandskabet. Værdifuldt landskab	Havnen Blans ligger på østsiden af Blans Hoved. Når det virker som om Blans ligger på et næs, skyldes det inddæmningen af Keldervig, der i dag er inddæmmet. Keldervig blev midlertidigt sat under vand igen, da novemberstormen i 2006 gennembrød diget på en flere hundrede meter lang strækning. Blans Havn er et vidnesbyrd om hvordan områdets kystudvikling er præget dels af digebyggerierne, dels af de mange hovedgårdes dominans	
41	Lundehøje Havn	KYSTMILJØ		1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab. Værdifuldt landskab.	Lundehøje havn og husmandskoloni ligger på landsbyen Errindlevs jorder. Den lille havn ved moseområdet kendes fra midten af 1800 tallet før stormfloden og byggeriet af det Sydlollandske dige, men hunsene der ligger ved havnen i dag er først kommet til i midten af 1900 tallet. Lundehøje og Errindlev Havns særlige kystmiljøer rummer store oplevelsesværdier, både i form det klondikeagtige skurmiljø og de mange gode udsigtsmuligheder fra Det lollandske Dige over Femern Bælt og Lollands sydkyst, herunder til Hyllekrog.	
42	Errindlev Havn	KYSTMILJØ		1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab. Værdifuldt landskab.	Errindlev havn er opstået (efter byggeriet af det Sydlollandske dige) i begyndelsen af 1900-tallet først med et havnebassin senere udvidet til to. Bassinerne ligger uden for diget, hvor der kun er et antal skurlignende huse. I baglandet bag diget ligger et antal ejendomme, der er vokset op i løbet af 1900-tallet. Lundehøje og Errindlev Havns særlige kystmiljøer rummer store oplevelsesværdier, både i form det klondikeagtige skurmiljø og de mange gode udsigtsmuligheder fra Det	

					lollandske Dige over Femern Bælt og Lollands sydkyst, herunder til Hyllekrog.	
43	Langø	KYSTMILJØ		3. Det inddæmmede landskab ved Nakskov. Værdifuldt landskab.	Langø landsby og havn er et oplevelsesrigt kulturmiljø. Før Langø blev landfast med resten af Lolland lå her 4 gårde. De fire gårde i landsbyejerlavet kan fortsat ses, men de ligger nu i landsbyen. I stedet ligger der i dag en lille aktiv fiskeri og lystbådehavn. Den lille kirke med klokkestabel er bygget i 1899-1901. Fiskerihavnen blev indviet i 1909 og lystbådehavnen kom til i 1990'erne. Langs Havnevej, Fjordvej og Vester Oddevej ligger det gamle Langø med fiskerhuse, kirke og købmand, det er også her der stadig findes stejlepladser, til tørring og reparation af fiskegarn. I 1960'erne og 70'erne blev der bygget parcelhuskvarter på den anden side af landevejen. Havnen er fortsat en aktiv fiskerihavn og er det centrale i det oplevelsesrige kulturmiljø..	
44	Albuen	KYSTMILJØ	1930'erne	4. Fjordlandskab et ved Nakskov. Værdifuldt landskab.	I Albuens krumning ligger en naturhavn, der igennem tiden har dannet udgangspunkt for fiskeri og handel, men også mødested for flåden og kongen. En gang var Albuen et lille virksomt samfund bestående af lodser og fiskere. I dag bruges Nakkehusene som sommerhuse. Lodshuset er nænsomt restaureret og står i dag som det gjorde i 1930'erne. Kystudkig, lodshus, fur og skole fortæller på deres egen måde om livet på Albuen og den tætte tilknytning til havet. På Albuen var i middelalderen en sildemarkedsplads, hvortil der kom folk fra det meste af Europa. I dag fremstår markedspladsen som 2-3 rækker fordybninger (bodetomter) langs med kysten. På Albuen findes rester af et kapel, som nævnes første gang 1450. Omkring 1520 blev der etableret et fiskerleje med fastboende fiskere på Albuen, og det var også hjemsted for en lodsstation (lodshuset). Trods lodsstation fra 1896 og også et fyr var der mange skibe, der gik på grund, og	

					<p>bjærgningerne var en solid ekstrairdtægt for Albuens fiskerbefolkning. Omkring Første Verdenskrig var der ca. 40 beboere. Den sidste beboer flyttede fra Albuen i 2002.</p> <p>Hovedparten af Albuen er fællesjord for Vesternæs ejerlav, der hvert år udsætter får og kvæg på de store strandengsområder, også staten ejere en del, mens den yderste spids er privatejet.</p>	
45	Brunddragerne	KYSTMILJØ	1900-tallet	<p>2. Det inddæmmede landskab – Saksjed Inddæmning og Rødby Fjord.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Brunddragerne ligger i Saksfjed Inddæmning bag diget og udgør et oplevelsesrigt kulturmiljø. Her lå tidligere to øer ud til Østersøen, - Store og Lille Brunddrag. Store Brunddrag udgør Lollands højeste klit, og bag denne og Det lollandske Dige ligger ca. 50 sommer- /kolonihavehuse.</p> <p>Omkring 1930 blev de første små primitive bygninger opført som badehuse på grunde, der var lejet af Lungholm. Husene er siden blevet udvidet, men er fortsat meget primitive, og mange er bygget af genbrugsmaterialer. Området fremstår med stort naturpræg.</p>	
46	Diget incl. pumpestation, Kramnitse, Hyldtofte Østersøbad og Maglehøj Strand	KYSTMILJØ	1900-tallet	<p>2. Det inddæmmede landskab – Saksjed Inddæmning og Rødby Fjord og 11. Sydlollands kystlandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Det lollandske dige er Danmarkshistoriens længste kystsikringsprojekt. Det beskytter Sydlolland fra Nakskov Fjord og 63 kilometer mod øst. Efter århundredets værste stormflod den 13. november 1872, der oversvømmede en tredjedel af Lolland, udbød staten det lollandske dige i licitation. Byggeår: 1874-77.</p> <p>Fra midten af 1800-tallet og frem til 1930 blev Rødby Fjord samt Saksfjed Inddæmning inddæmmede, så områderne kunne indgå i landbrugsproduktionen. Karakteristisk er det åbne flade terræn med meget få gårde og huse i landskabet samt de lange lige veje, levende hegn og kanaler.</p> <p>Hele området kystlinje afgrænses af Det lollandske Dige, hvis nærmeste bagland varierer i anvendelse fra natur- til sommerhus- og erhvervsområder. Der er flere markante</p>	

					<p>elementer i landskabet som sukkerfabrikken, skove og herregårde. Markante linjeformede anlæg i landskabet udgøres af Det lollandske Dige, beplantninger langs roe- og jernbanespor, herregårdskabets alléer samt ikke mindst Fugleflugtslinjens jernbane, motorvej, broer og beplantning.</p> <p>Maglehøj Strand udgør et fritidskulturmiljø, som er opstået bag Det lollandske Dige. Med sine meget små grunde og små, selvbyggede huse, er der tale om et unikt sommerhusområde i det sydlollandske kystlandskab. Området har stort set ikke ændret karakter siden 1930'erne. På mange måder ligner de typemæssigt kolonihaver – dog uden det dyrkningsmæssige aspekt.</p>	
47	Urne Havn	KYSTMILJØ		<p>12. Nordlollands kystlandskab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Landsbyen Urne omtales først i 1500-tallet. Landsbyen lå lidt uregelmæssigt langs den østvestgående vej, Maglehøjvej. Landsbyen blev udskiftet i 1794. Landsbyens struktur er dog bevaret. En gård er forsvundet, og der er kommet lidt huse til. De ligger nede ved havnen for enden af Sundvej. Infrastrukturen er ikke forandret i Urne, men i en periode gik her en roebane, som er forsvundet.</p> <p>Urne Havn er et meget lille kystkulturmiljø med et par huse og skure nede ved havnen. Fra Urne Havn afgik der tidligere som færge til Rågård og her var fiskerihavn, men i dag er en kun en fritidshavn. Fra Onsevig Havn er der udsigt over Smålandsfarvandet. Stedet fungerer stadig som mindre fiskerihavn. Miljøet er sårbart over for funktionstømning og ændring af infrastruktur og bebyggelsesmiljø, herunder turismeudvikling uden hensyn til stedets simple struktur.</p>	
48	Enehøje	KYSTMILJØ		<p>4. Fjordlandskab et ved Nakskov.</p>	<p>Arkæologiske fund antyder, at der allerede omkring 12.000 f.Kr. var rensdyrjægere på øen. Siden 1500-tallet har øen været anvendt til landbrug, og i 1925 var der 25 indbyggere.</p> <p>Enehøje er en ø, hvor plante- og dyrelivet på strandene og</p>	

				Værdifuldt landskab.	<p>overdrev spiller en særlig rolle for oplevelsen sammen med de udsatte dådyr og kvæg. Øen har været beboet gennem årtusinder. Her er fundet spor efter tidlige rensdyrjægere fra omkring 12.000 f.Kr. På den sydlige del af øen lod Kong Hans opstille kanoner på en skanse. Kanonerne vendte mod sejlrenden til Nakskov og sammen med befæstningen på Slotø kunne han så kontrollere indsejlingen til Nakskov. I 1926 købte polarforskeren Peter Freuchen øen og ejede stedet frem til 1940. Et endnu synligt tegn på Freuchens ophold er "portalen", som består af to hvalkæber opsat på øens højeste punkt. Desuden lod han opføre et blåkalket hus. Hele øen med dens natur-, kulturarvs- og landskabsmæssige værdier udgør et værdifuldt kulturmiljø.</p> <p>I 1980'erne blev øen braklagt, og de sidste fastboende flyttede fra øen i begyndelsen af 1990'erne. Enehøje har siden 2000 været en del af Nakskov Vildtreservat.</p> <p>Der er forbindelse til Enehøje med postbåden fra Nakskov.</p>	
49	Kidnakken i Maribo	LANDVIN-DINGS- OG INDUSTRI-MILJØ		-	<p>Industriområdet på Kidnakken etableredes med Maribo sukkerfabrik i 1898. I 1874 forsøgte en af stifterne af sukkerfabrikken Lolland i Holeby (Højbygård) uden held at få etableret en sukkerfabrik i Maribo. Først i 1896 da købmanden C.O. Qvade gik ind i arbejdet og lykkedes det med københavnske investorer i ryggen at stifte A/S Maribo Sukkerfabrik. Samme år påbegyndtes byggeriet af fabrikken, og i 1897 stod fabrikken færdig til sukkerproduktion.</p> <p>Fabrikken fik fra starten store økonomiske og driftsmæssige udfordringer, og allerede i 1898 overtog den store danske virksomhed De Danske Sukkerfabrikker Maribo Sukkerfabrik. Sukkerfabrikken åbnede adgangen til de store gårde og godser syd for Maribo gennem et 32 kilometer langt roebanenet i sydlig retning. I 1900 blev der anlagt en forbindelse vest på til roebanerne under Græshave</p>	

					<p>Saftstation, der hørte under sukkerfabrikken i Nakskov. Syd for Maribo Sukkerfabrik blev der etableret en større rangerbanegård, der også fungerede efter nedlæggelsen af fabrikken, fordi der her blev samlet direkte tog til sukkerfabrikken i Nakskov.</p> <p>Sukkerproduktionen på Maribo Sukkerfabrik fortsatte indtil d. 1. maj 1963, hvor De Danske Sukkerfabrikker nedlagde produktionen. Kaj Balling-Engelsen overtog bygningerne og grundlagde først en skumproducerende virksomhed siden polyuretanskum møbelindustrien SOFTLINE. Siden 2003 har SOFTLINE været en privatejet virksomhed med salg til hele verden. De nyeste designs og kollektioner præsenteres på de førende møbelmesser i Milano, Paris og Køln.</p> <p>Skrået over for den tidligere Maribo Sukkerfabrik ved gården Skovnæs Rødbyvej 6, står en stenobelisk til minde om Erhard Frederiksen rejst i 1917.</p>	
50	Højbygård Sukkerfabrik incl. Havebyen i Holeby, B & W, roebanen og lufthavn	LANDVIN- DINGS- OG INDUSTRI- MILJØ	1872	<p>1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab.</p> <p>Delvist i værdifuldt landskab.</p>	<p>Holeby stationsby opstod på bar mark på baggrund af etableringen af Sukkerfabrikken Lolland (Højbygård Sukkerfabrik) i 1872, i 1873 blev arbejderboligerne i Havebyen bygget, 1874 kom jernbanen og stationen, 1882 smedjen, der skulle blive til Man B&W.</p> <p>Sukkerfabrikken ligger karakteristisk i landskabet med gavle muret i røde og gule sten og er selve mindesmærket og symbolet på Lollands største landbrugsindustrielle eventyr – Fabrikken er udpeget som et af de 25 nationale industriminder. Fabrikken er omdannet til papirfabrik og senest til " Visual Climate Center".</p> <p>I byens sydlige udkant ses den markante og nærmest monumentale Holeby Maskinfabrik, der blev etableret i 1883(?) af Smedemester Hans Christoffersen, og som senere ekspanderede og blev overtaget af MAN diesel.</p> <p>Lige uden for Holeby ses eksempler på et agro-</p>	

					industriområde, der bl.a. omfatter virksomhederne Maribo Seed og Vikima, der begge producerer roefrø. På Lolland fik sukkerroedyrkingen en afgørende betydning for landbruget. Roebaner blev anlagt, bl.a. ved Fuglse og også mellem Nybøllegård, Holeby og Højbygård kan dele af tracéet fortsat følges langs levende hegn og veje.	
51	Nakskov Sukkerfabrik incl. saftstationer i Stokkemarke, Vesterborg m. fl.	LANDVIN- DINGS- OG INDUSTRI- MILJØ	1882	-	Kernen i det oprindelige anlæg er så markant i sin borgstil bygget som et flerfjøljet nyromansk anlæg, så arkitekt Ove Petersens værk fra 1882 stadig ses selv om fabrikken i dag er forbygget. Saftstationer i Horslunde, Stokkemarke, Græshave og Majbølle pumpede roesaft via rørledninger til hovedfabrikken i Nakskov, saftstationerne er i dag enten nedrevet eller ombygget som i Stokkemarke	
52	Nakskov Skibsværft			-	Nakskov Skibsværft blev grundlagt af ØK's stifter H.N. Andersen i 1916. Det var gennem årtier en vigtig aktør inden for værftsindustrien i Danmark. Trods forandringer er der tydelige strukturer tilbage fra værftsvirksomheden. Bl.a. er den hvide administrationsbygning, de store haller og den bevarede kran vigtige vartegn for Nakskov.	
53	Nakskov Mill Foods A/S			-	Nakskov Mill Foods A/S i Nakskov Havn blev opført i 1913. I 1930 blev virksomheden en del af den amerikanske koncern, The Quaker Oats Company (OTA). Det velbevarede fabriksanlæg er et af Nakskovs bys mest fremtrædende industrikomplekser.	
54	Ravnsborg	FORTIDSMI NDEMILJØ		8. Tunneldal- landskabet Ravnsby Bakker og Halsted Ådal. Værdifuldt landskab.	Ravnsborg er i dag et stort voldsted på Lollands nordkyst mod Smålandshavet. Ca. 1330 byggede Grev Johan den Milde, også kaldet Johan af Plön eller Johan af Holsten, borgen Ravnsborg på stedet. I 1347 kapitulerer Grev Johan og Valdemar Atterdag overtager borgen, hvorefter han afhænder borgen og lenet til adelsmænd. I år 1387 køber Kong Oluf 2. dele af Ravnsborg og det tilhørende len. Dronning Magrethe I erhverver resten af borgen i år 1400 og den bliver bolig for	

					<p>kongelige lensmænd indtil 1510, hvor borgen nedrives og bruges som byggemateriale andre steder.</p> <p>Borgbanken hæver sig 18 meter over havet, og den var tidligere en holm, så for at komme til borgen måtte man over en 200 meter lang pælebro. Den over 100 meter lange og 50 meter brede borg var omgivet af en ringmur af tegl.</p>	
55	Slotø	FORTIDSMILJØ		<p>4. Fjordlandskab et ved Nakskov.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>På Slotø i Nakskov Fjord byggede kong Hans i 1509 et befæstet skibsværft, Engelsborg. Værftet blev opført for, at kong Hans kunne opbygge verdens første orlogsflåde. Orlogsflåden skulle bruges mod svenskernes og lübeckernes skibe i Østersøen. Allerede i 1510 blev skibet Engelen søsat. Engelen var et af tidens største skibe i Østersøen. Værftet blev nedlagt i 1533. Kong Christian den Fjerde istandsatte Engelsborg i 1623, og der blev igen bygget skibe på Slotø. Denne gang under ledelse af skotske skibsbyggere, som Christian den Fjerde havde fået til Danmark. I 1633 stoppede skibsbyggeriet på Slotø.</p> <p>Ruinerne består af et stort rundt tårn og to langemure med skydeskår. Mellem bygningerne har der været en bedding, hvor der blev bygget skibe. Befæstningen på Slotø lå så kanoner kunne beskytte indsejlingen til Nakskov, som var en af landets væsentligste søfartsbyer. Der er opstillet bord og bænke, idet øen er et yndet udflugtsmål med postbåden fra Nakskov. Hele øen med dens kulturarvs- og landskabsmæssige værdier udgør et værdifuldt kulturmiljø.</p>	
56	Svanevig	FORTIDSMILJØ		<p>7. Skovlandskabet.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Svanevig har fået navn efter de mange svaner, der overvintrer i vigen. Vigen domineres af de mange høje med fyrretræer. Højene er aldrig blevet udgravet, men man formoder, at de er fra bronzealderen (år 1700 – 500 f. Kr.). De mange gamle fyrretræer er et unikt element i den lollandske natur. Svanevig omkranses af to markante bygninger; Bandholm Skole og Bandholm Kirke. Kirken er tegnet af arkitekten H. Sibbern og opført 1873–74, da</p>	

				<p>Bandholm blev udskilt som selvstændigt sogn fra sognefællesskabet med Østofte. Skolen er opført i 1912 og tegnet af arkitekten L. Kildegård. Den er et meget tidligt eksempel på bevægelsen "Bedre Byggeskiks" arkitektur.</p> <p>Svanevig kyst, strandeng og fortidsminder udgør oplevelsesrigt kulturmiljø. Lave bakker kronet af gravhøje ses ved Svanevig. Herfra er der udsigt over strandenge og Smålandshavet.</p> <p>http://www.spor.dk/Sporene/Sjaelland/Svanevig.aspx</p>
57	Sølvbjerghøj	FORTIDSMILJØ	10. Sydlollands slettelandskab.	<p>Fra toppen af Sølvbjerg kunne istidens rensdyrjægene se langt ud over det træløse tundralandskab. De kunne i god tid opdage flokke af rensdyr, som nærmede sig. Syd for Sølvbjerg-området var der et højdedrag tværs over det område, der nu er dækket af Østersøen. På deres lange vandringer forår og efterår trak flokke af rensdyr sandsynligvis hen over højdedraget. På turen kom de tæt forbi Sølvbjerg. Rensdyr på træk bevæger sig med en fart op til 70 kilometer i timen. Ved nordsiden af Sølvbjerg var der en langstrakt, lavvandet sø. Her kunne jægerne lægge sig i baghold for at slå til, der hvor passagen over vandet tvang dyrene til at sætte farten ned.</p> <p>http://www.kulturarv.dk/1001fortaellinger/da_DK/soelvbjerghoej</p> <p>I 1882 blev den lollandske landarbejder Anders Nielsen Sjællænder dømt til døden for mord. I overensstemmelse med datidens praksis skulle henrettelsen foregå på det lokale rettersted, Sølvbjerghøj. Den 22. november 1882 førte landets eneste skarpretter, Jens Sejstrup, øksen. Henrettelsen vakte stærke reaktioner i pressen. Især fordi Sejstrup måtte hugge flere gange, inden hovedet blev skilt fra kroppen. Blandt kritikerne var den senere kendte forfatter Herman Bang. Han lod sin reportage munde ud i en</p>

				<p>appel om dødsstraffens afskaffelse. Anders Sjøllænder blev da også den sidste, som blev offentligt henrettet i Danmark. Den næste henrettelse i 1892 skete for lukkede døre i Horsens Tugthus. Dødsstraffen blev afskaffet i 1933.</p> <p>Lollands kommune indsats for at vedligeholde en åben naturtype</p> <p>http://www.lolland.dk/Borger/Miljoe--energi-og-natur/Naturpleje/Overdrev-paa-Soelvbjerghoej.aspx</p>	
58	Oldtidshøjene i Naturpark Maribosøerne	FORTIDSMI NDEMILJØ	6. Maribo sø- og herregårds-landskab. Værdifuldt landskab.	<p>Fra Gyldendals: 356 oldtidsminder på øerne:</p> <p>Skovene mellem Søndersø, Hejrede Sø og Røgbølle Sø rummer Lollands største og tætteste koncentration af oldtidshøje (AEJ ikke mindre end omkring 150 fredede gravhøje!). Storskov gemmer ikke færre end 52 høje under sine kroner, de fleste ret små, men dog omkring et par meter høje. De fleste ligger i grupper, den smukkeste gruppe med 12 høje ligger på et højdedrag nordligt i skoven. Gravhøjene dækker på denne egn over urnebegravelser med brændte ben og enkelte smågenstande af bronze fra yngre bronzealder. I Bøgeskov på tangen mellem Søndersø og Hejrede Sø findes en gruppe på en halv snes høje og i Lars Jensens Skov under Engestofte gods kan tælles 44 mindre høje, hvoraf kun fem når en højde på 2 m. Også den lille skov Højene ved sydspidsen af Hejrede Sø kan opvise mange gravhøje fra yngre bronzealder på et areal på henved 2 ha findes tæt sammen en gruppe på 43 større og mindre høje.</p>	
59	Krogsbølle	FORTIDSMI NDEMILJØ	?	<p>http://slks.dk/fileadmin/user_upload/DOIL_II_Fase_2_1_Krogsb_c_lle.pdf</p> <p>– Ved verdens ende her - 2 km fra Naskov centrum – ved foden af en 9 meter høj bakke, har nogle af Danmarks første mennesker gjort holdt. For omkring 14.000 år siden havde isen trukket sig tilbage og efterladt et vidstrakt og barskt</p>	

				<p>tundralandskab. Mennesker fra den såkaldte Hamburgkultur begyndte at indvandre i det nye land. Fra Danmark kendes der blot fire andre lokaliteter fra den tid.</p> <p>Hamburgkulturens jæger-samlere jagede rensdyr og fulgte dyrene på deres årlige vandringer. Man har kendt til dyrenes bevægelsesmønstre og har ligget på lur ved flaskehalse i landskabet, hvor man nemmere kunne fange dem. Rensdyret leverede næsten alt det folk skulle bruge til tøj, telte og redskaber. De er årsagen til, at jægerne kunne overleve under de ellers barske naturforhold ved yderkanten af den kendte verden.</p>	
60	Skottemarke	FORTIDSMI NDEMILJØ		<p>1. Errindlev herregårds- og landsbylandskab.</p> <p>Efter Anders Fischer http://denstoredanske.dk/Danmarks_Oldtid/Stenalder/De_v_ejløse_skove_9.500-6.400_f.Kr/Det_store_jagtbytte</p> <p>Det var nok en lille vinterflok af elge, nogle af Maglemosetidens jægere var kommet på hold af i Barmosen øst for Skottemarke på Lolland. Flokken må have omfattet mindst seks dyr, en kvie, fire køer og en tyr. Formentlig blev de nedlagt ved en og samme jagt i perioden december til februar engang i det 9. årtusinde f.Kr. Efter jagten blev der dels efterladt flint og benredskaber, dels en slagteplads med usædvanligt velbevarede knogler og skeletdele af seks elge. Adskillige af knoglerne, bl.a. alle de store lemmeknogler var overbrudte. Man har tilsyneladende slået, ikke på, men med knoglen for at brække den, tydeligvis fordi man har været ude efter marven. En minutiøs undersøgelse af elgenes skulderblade påviste, at der var udslået huller i skulderbladene efter parteringen. Og da der ikke findes marv i skulderbladene, kan man tænke sig, at hullerne er slået, som del af et ritual, der hørte afslutningen af jagten til.</p>	
61	Kong Svends Høj	FORTIDSMI NDEMILJØ		<p>9. Nordlollands slettelandskab.</p> <p>Fra Gyldendals: 356 oldtidsminder på øerne: Kong Svends høj, der ligger et par kilometer nord for</p>	

				<p>skab.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Reventlow slægtens lollandske stamsæde Pederstrup, kan uden sidestykke betegnes som Vestlollands anseligste oldtidsminde. Den rummer Danmarks næstlængste jættestue, hvis kammer har en længde på 12,30 m og som er dækket af nogle vældige dæksten. Mod sædvane er den næsten 6 m lange indgang i vestenden, hvorfor den da også blev opdaget ret sent. Landets længste jættestue ligger ved Listrup på Midtfalster.</p> <p>Jættestuen blev første gang udgravet 1770 af Christian Ditlev Reventlow, fader til bondevennen, senere statsminister Christian Ditlev Frederik Reventlow, men der blev den gang kun påtruffet et par ravperler og nogle knogler. En ny undersøgelse ved Nationalmuseet i 1876 var heller ikke nogen succes, og det var først ved en fornyet undersøgelse i 1942, at man opdagede at indgangen ikke som vanligt vendte mod øst.</p>	
62	Bavnehøj ved Birket	FORTIDSMI NDEMILJØ		<p>8. Tunneldal-landskabet Ravnsby Bakker og Halsted Ådal.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Fra Gyldendals: 356 oldtidsminder på øerne:</p> <p>Lollands største oldtidshøj ligger på Lollands højeste punkt: Bavnehøj er udateret fordi den aldrig er undersøgt. Lige sydvest for Bavnehøj ligger på marken tre andre storhøje fra oldtiden og på kirkegården yderligere to, hvoraf den mindste bærer kirkens sjældne middelalderlige klokkestabel.</p>	
63	Glentehøj syd for Kragenæs	FORTIDSMI NDEMILJØ		<p>8. Tunneldal-landskabet Ravnsby Bakker og Halsted Ådal.</p> <p>Værdifuldt landskab.</p>	<p>Fra Gyldendals: 356 oldtidsminder på øerne:</p> <p>Den 6 meter lange høj rummer en af Danmarks bedst bevarede jættestuer fra yngre stenalder, nærmere betegnet perioden ca. 3200-3000 f.v.t. Det 9 m lange gravkammer tilhører en speciel lollandsk pæreformet type med en bredere og højere vestlige ende og en østende, hvortil fører en 5 m lang gang. Ved jættestuens udgravning allerede i 1826 ved den oldtidsinteresserede E.C. Kamla, der var</p>	

					huslærer på herregården Pederstrup vestsydvest for Glentehøj, blev der fundet flere flintredskaber: økser, mejsler og lækker, et par perler af rav og mange ornamenterede lerkar og –skår. Sydvest for Glentehøj ses yderligere tre smukke gravhøje	
--	--	--	--	--	---	--

Temaer:

- **Bykulturmiljøer** - købstadens og velfærdssamfundets miljøer.
- **Herregårde.**
- **Landsbyer** og -ejerslav er kendetegnet af træk fra middelalderen, landboreformernes tid i 1800-tallet og/eller har udviklet sig til stationsbyer.
- **Kystkulturmiljøer** omfatter bl.a. fritids-, ferie-, fiskeri-, lystbåde- og færgemiljøer.
- **Landindvindings- og industrikulturmiljøer**
- **Forhistoriske kulturmiljøer**

Landskabstyper:

- Slettelandskab
- Det inddæmmende landskab
- Kyst- og fjordlandskab
- Sø- og dallandskab
- Skovlandskab